

Ölmstad sammanfattning

Den arkeologiska under i Ölmstad är avslutad. Fornlämningen är undersökt och borttagen. Vagnarna är bortforslade och grävmaskinen börjar snart att återfylla schaktet.

Sammanfattningsvis har vi undersökt lämningar från två gårdar med långhus och intilliggande härdar som legat på gårdstunen i direkt anslutning till husen samt ett ensamliggande härdområde.

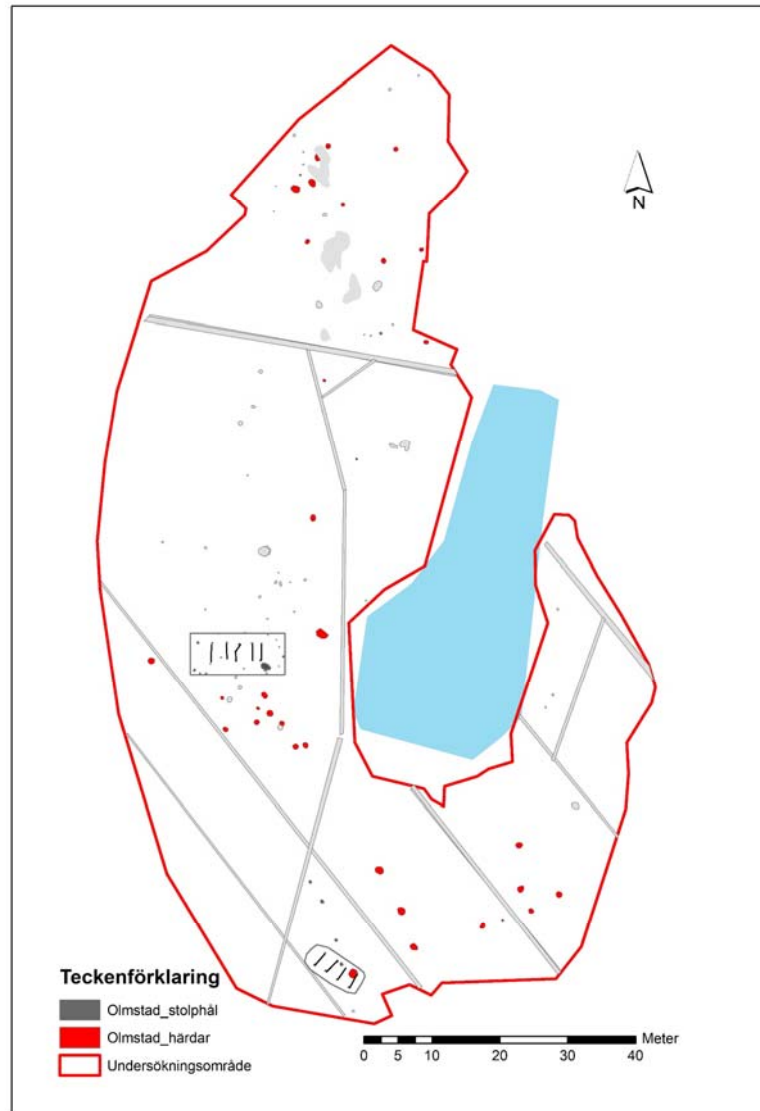

Fig 1. Översikt över undersökningsområdet

Hus 1

Topografin var i detta område helt flackt. Marken, som under matjorden bestod av lera med inslag av silt, var märkbart påverkad av moderna jordbruksredskap. Spår efter plöjning fanns på flera ställen och detta bör ha påverkat hela fornlämningens bevarande. Huset bestod av två rader stolphål från takbärande stolpar i närmast öst-västlig orientering. Det fanns både stenskodda och oskodda stolphål. Den norra raden utgjordes av fem stolphål och den södra av fyra bevarade stolphål. Ingen härd som tillhörde huset påträffades. En ca 1x1 m stor och 0,2 m djup grop, sannolikt en lagringsgrop, fanns mellan de takbärande stolparna och väggen i husets sydöstra del.

Bockparens bredd var störst i väster, ca 3,0 och smalare i öster, ca 2,8. Avstånden mellan bockparen i den norra raden var mycket regelbundet: 2,0 m. Den södra raden bestod av mer ojämnt placerade stolpar och synes vara påverkad av sentida odling, eller delvis byggd på ett annat sätt än den norra. Längst i väster var avståndet dock jämt: 2,0 m, mellan det första och andra bockparet liksom mellan det andra och det tredje paret.

Norr om och längs med de takbärande stolparna i norr återfanns en rad små gropar vilka tolkas vara lämningar efter käppar från väggen. Avståndet mellan takbärande stolpar och vägg var 1,4 m. Även på södra sidan påträffades, om än mer enstaka, käpphål, med samma avstånd, 1,4 m till de takbärande stolphålen. Spår av käpphål från gavlarna fanns både på östra och västra sidan, dessa var placerade, 2 m från de takbärande stolparna.

- Längd, ca 14 m (med gavlar).
- Bredd, ca 5 m (med väggar)

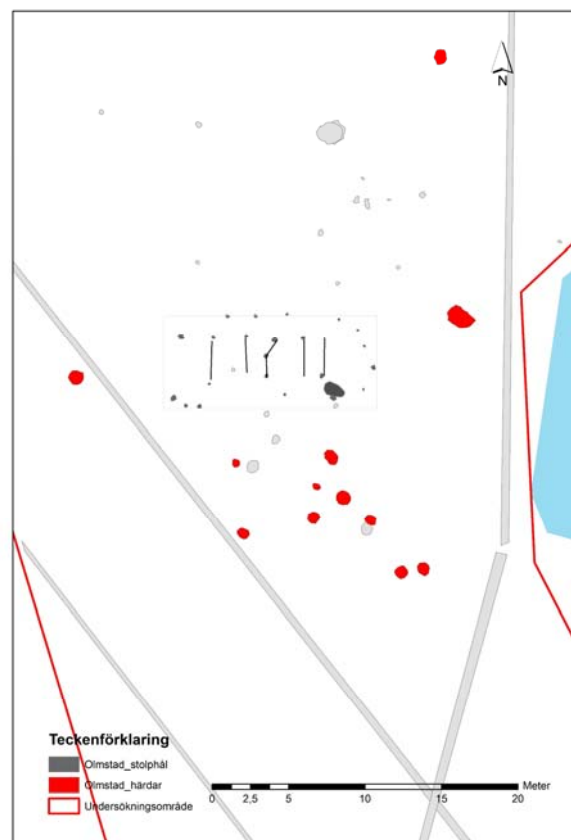

Fig. 2. Plan över Hus 1

Hus 2

Detta område sluttar åt nordost. Marken utgjordes av lera med stora inslag av morän. Även här noterades hur plogar bearbetat marken djupt. Här fanns också ett stenfyllt dräneringsdike samt stolp-/käftehål efter en gärdesgård. Denna huslämning bestod av två rader stolphål. Husets östra del var riktat något åt nordost. Alla stolphål var stenskodda. Den norra raden bestod av fyra stolphål medan vi endast påträffade tre stolphål i den södra raden.

Bockparens bredd var endast något större i öster, ca 2,3 än i de västra delen, ca 2,0. Avstånden mellan bockparen i den norra raden var likartade och varierade mellan 2,0 och 2,1. Avståndet mellan bockparen i den södra raden var 2,0 och 3,4 m men sannolikt saknas spår efter någon eller flera stolpar i denna rad. Ingen härd som tolkats ha tillhört huset påträffades. Den härd, A2006, som fanns i husets nordöstra del var genomgrävd av ett stolphål, A1299, som tillhört huset och härden tolkas därför som äldre än huset.

Inga spår efter vägg- eller gavelstolpar påträffades.

- Längd, ca 6,5 m (utan gavlar)
- Bredd, ca 2,3 m (utan väggar)

Om gavlarna, liksom vid Hus 1, placerats ca två meter i vardera riktningen var Hus 2 ca åtta m långt. Möjligen saknas stolphål i någon riktning, eller i båda, vilket gör att huset kan ha varit längre. Med antagandet att väggarna, liksom vid Hus 1, varit ca 1,4 m ut från de takbärande stolparna var husets ca fem m brett.

Fig. 3. Plan över Hus 2.

Gårdar och gårdstun -rumslig organisation

Avståndet mellan huslämningarna är omkring 40 m. Spåren av, bevarade, aktiviteter tyder att båda gårdstunerna var organiserade på liknande sätt, med härdar på ena sidan av huset medan den andra lämnats fri från dessa. Vid Hus 1 låg härdarna på södra sidan av huset medan vid Hus 2 fanns härdarna enbart på den nordöstra sidan. I härdarna visar de initialt utförda makrofossilanalyserna att de innehåller cerealier. Sannolikt har man bl a rostat skalkorn.

I dagsläget tolkar vi att gårdarna varit samtida. De fem ¹⁴C-analyser som tidigare genomförts är inom intervallet 10 – 400 e Kr: äldre järnåldern. Om de båda gårdarna är samtida betyder detta att härdar och aktiviteterna kring dessa orienterade sig mot varandra till en, om än vid, inre enhet. Sannolikt har små odlingar och betesmarker förlagts utåt - på andra sidan husen. Verksamheterna på gårdarna tyder på en medveten rumslig strukturering av dels de enskilda gårdarna och dels gentemot varandra.

Ett tredje härdområde påträffades inom undersökningsområdet nordvästra del. Här fanns inga spår efter något hus. De kommande makrofossil-, vedarts- och ¹⁴C-analyserna kommer förhoppnings ges förslag till tolkningar av kopplingen mellan dessa härdar och de två gårdarna.

Förutom enstaka härdar och gropar påträffades fornlämningar enbart inom dessa tre områden. Inom det topografiskt "bästa" läget med dess plana yta och lättare siltig mark, öster om impedimentet fanns inga lämningar. Inte heller mellan Hus 1 och härdområdet längst i norr påträffades några lämningar. Detta tolkas som att gårdarna dels var väl rumsligt sammanhållna till bestämda ytor och dels att vi lokaliserat de lämningar på platsen som bevarats.

Hierarkisk geografi

En möjlig tolkning av hierarkisk geografi är i dagsläget är att Hus 1 är större än Hus 2 men framförallt att *placeringen* av den senare gården verkar förhålla sig rumsligt till Hus 1. Man lever i en gemenskap men där en social enhet anpassas till den andra. En fråga är därför varför Hus 2 ligger i slutningen och inte på den topografiskt mer lämpade ytan öster om impedimentet. Men, möjligen är detta en modern och funktionell tolkning av lämpligheten av husplaceringen. Fortsatta analyser kommer möjligen att ge underlag för fortsatta diskussioner om samtidighet och om olikheter mellan gårdarna.

Avslutning

Trots att antalet anläggningar är betydligt färre än det beräknade har undersökningen gett ett gott resultat. I en ugn samlades bränd lera in men inga andra fynd påträffades. Det finns möjligheter att fortsätta diskussionen i fortsättningen. Inte minst de påbörjade analyserna, inklusive pollenanalysen, kommer att ge underlag för detta.

Förutom de goda arkeologiska resultaten har förmedlingsinsatsen varit omfattande och givande. Förhoppningsvis kommer platsen efter detta delvis ha fått en ny betydelse genom den arkeologiska undersökningen.